

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการรวมตัวของชมรมจักรยานวันอาทิตย์ จังหวัดเชียงใหม่และศักยภาพของชมรมในฐานะเป็นภาคีส่งเสริมสุขภาพ ผู้วิจัยเลือกชมรมจักรยานวันอาทิตย์ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นกลุ่มของประชาชนที่มีการรวมตัวและมีกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพที่เด่นชัด โดยที่ผู้วิจัยคาดหวังว่า รูปแบบที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กรภาคประชาชนอื่น ๆ ที่จะพัฒนาไปสู่การเป็นภาคีส่งเสริมสุขภาพในอนาคต การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ กับชมรมและการสังเกต ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม แล้วบันทึก ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ไว้ และทำการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ประธานชมรม คณะผู้ก่อตั้งชมรม กรรมการและสมาชิกชมรม ข้อมูลที่ได้จะได้รับการตรวจสอบ แยกแยะตามประเด็นต่าง ๆ ที่ใช้ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย เมื่อเห็นว่าข้อมูลที่ได้มีความสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบของการบรรยายเชิงสังเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

1. กระบวนการรวมตัวของสมาชิกชมรมจักรยานวันอาทิตย์เกิดจากการพบปะ พูดคุย เจรจาร่วมกันของชุมชนผู้ใช้จักรยานที่มีอัตลักษณ์เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน ได้แก่ ความรักในตัวจักรยานและการขี่จักรยาน ความอิสระที่ได้จากการขี่จักรยาน ชอบการท่องเที่ยวด้วยจักรยานและนิยมการท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะ มีความตระหนักในภาวะสุขภาพโดยการออกกำลังกายด้วยจักรยาน เป็นต้น การรวมตัวเกิดขึ้นโดยตัวเชื่อม 2 ตัวคือ (1) คนเป็นตัวเชื่อมกลุ่มผู้ใช้จักรยานในอัตลักษณ์ต่าง ๆ เข้าด้วยกันด้วยการพบปะ พูดคุย ตกลงร่วมกัน และ (2) เนื้อหาของจักรยานเป็นตัวเชื่อมมิติต่าง ๆ ที่จักรยานมีส่วนร่วม ได้แก่ มิติด้านการเดินทาง การออกกำลังกาย การรักษาสิ่งแวดล้อม การประหยัดพลังงาน การท่องเที่ยวและนันทนาการ รวมทั้งการเสริมสร้างคุณธรรม จากการรวมตัวทั้งทางด้านคนและเนื้อหา เกิดการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันในชมรม ซึ่งเป็นการร้อยรัดความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกชมรม เกิดผลผลิตทั้งรูปธรรมและนามธรรม เกิดการเรียนรู้และพัฒนาอัตลักษณ์ใหม่ในการขี่จักรยานที่มีการผสมผสานในเนื้อหา มาก

ขึ้น เช่น การซื้อจักรยานเพื่อรณรงค์ให้ใช้จักรยานแทนยานยนต์เพื่อการเดินทางระยะสั้น การซื้อจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวและนันทนาการ การออกกำลังกาย การประหยัดพลังงานและรักษาสีสิ่งแวดล้อม ฯลฯ การขยายกิจกรรมชมรม แนวคิด ขยายเครือข่ายผู้ใช้จักรยานให้กว้างขวาง มีผู้ใช้จักรยานมากขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ เกิดการร่วมเป็นพันธมิตรจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และพัฒนาสมาชิกใหม่ขึ้นทดแทนสมาชิกเดิมที่ถึงจุดอิ่มตัวออกจากชมรมด้วยกระบวนการรวมตัวดังกล่าวเป็นวัฏจักรต่อไป

2. ศักยภาพของชมรมในการเป็นภาคีส่งเสริมสุขภาพ เกิดจากการรวมตัวและการกระทำกิจกรรมร่วมกันของชมรม เกิดการร้อยรัดความสัมพันธ์ในชมรมที่มีสมาชิกที่หลากหลาย ส่งผลให้มียุทธศาสตร์ที่หลากหลายมากขึ้น และทำให้การสร้างสรรค์กิจกรรมชมรมแผ่ขยายกว้างขึ้น และมีผู้เข้าร่วมเพิ่มขึ้น มีการขยายแนวคิด เครือข่ายและการติดต่อประสานงานกับเครือข่ายต่าง ๆ และหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน สามารถผลักดันให้เกิดนโยบายที่สนับสนุนการใช้จักรยานมากขึ้น มีทางจักรยานและมีบรรยากาศการใช้จักรยานในเขตเมืองดีขึ้น มีความสะดวกและปลอดภัยมากขึ้น การร้อยรัดความสัมพันธ์ยังเป็นการสร้างความเข้มแข็งของสมาชิกในชมรม ทำให้สมาชิกมีทักษะการใช้จักรยานดีขึ้น ทั้งทักษะในการซื้อจักรยานให้ปลอดภัยและการดูแลรักษาจักรยาน รวมทั้งทักษะการดูแลสุขภาพ การซื้อจักรยานออกกำลังกาย การปฐมพยาบาลเมื่อเกิดการบาดเจ็บ เป็นต้น การสร้างความเข้มแข็งทางความคิดของชมรมให้ขยายกว้างขึ้นหลังจากที่กลุ่มมีความเข้มแข็งแล้ว ความเข้มแข็งดังกล่าวเป็นศักยภาพที่จะสามารถระดมความร่วมมือจากกลุ่มบุคคล/องค์กรภายนอกที่เรียกว่า “องค์กรพันธมิตร” หรือ “ภาคีร่วม” ในการดำเนินงานของชมรม ที่มีลักษณะเด่นชัดในการส่งเสริมสุขภาพต่อไป

การอภิปรายผล

1. กระบวนการรวมตัวของชมรมจักรยานวันอาทิตย์เชียงใหม่

1.1 มิติการปฏิบัติร่วมกัน

1) กิจกรรมร่วม การศึกษากระบวนการรวมตัวของสมาชิกชมรมจักรยานวันอาทิตย์เชียงใหม่ เกิดจากการรวมตัวของผู้ที่มีความสนใจการซื้อจักรยานเหมือนกัน มีความเชี่ยวชาญ และมีความมุ่งหมายร่วมกันเพื่อการซื้อจักรยานร่วมกัน ตรงกับ Kerch (อ้างใน ปธาน สุวรรณมงคล, 2522) กล่าวถึงการรวมกลุ่มว่า “การที่มีคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาพบกันในสภาพการณ์มีอุดมคติในการรวมกลุ่มร่วมกัน มีความเชื่อ คุณค่า และบรรทัดฐานที่จะนำไปสู่การกระทำร่วมกัน คล้ายกับ Brodbeck (ปธาน, 2522) ที่อธิบายว่า “การรวมกันของปัจเจกชนที่มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน ความเกี่ยวข้องนั้นมีลักษณะที่แน่นอน สามารถสังเกตเห็นได้” และ Bentley (ปธาน, 2522)

กล่าวว่า “มวลมนุษยชาติมารวมกันเพราะมีกิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน” การรวมกลุ่มของผู้ที่ขี่จักรยานเนื่องจาก ในปัจเจกบุคคลนั้น ต่างมีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับจักรยาน ตระหนักถึงคุณค่าของจักรยานเหมือนกัน จึงเกิดการรวมตัวเป็นกลุ่มที่สนใจการขี่จักรยานร่วมกัน

ต่อมา มีการรวมกลุ่มผู้ใช้จักรยานในจังหวัดเชียงใหม่ที่ใหญ่ขึ้นจากการเชิญชวนของ พ.ต.ท. อนุ เนินหาด กับกลุ่มผู้ใช้จักรยานเป็นประจำในพื้นที่ต่าง ๆ เป็นโครงการจากภาครัฐให้ชาวเชียงใหม่มาขี่จักรยานร่วมกันเพื่อเป็นพลังในภาคประชาชนในการต่อรองกับผู้ไ้รถยนต์บนท้องถนน เพื่อให้เกิดการยอมรับ ความเคยชินต่อการใช้ถนนร่วมกัน มีความปลอดภัยมากขึ้น และเป็นการรณรงค์ให้ชาวเชียงใหม่ใช้จักรยานเป็นทางเลือกในการเดินทางระยะใกล้เพื่อลดปัญหาการจราจรติดขัดและปัญหามลภาวะ เป็นการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน ตรงกับไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึงกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จะเห็นว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับจักรยาน มีเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ และสามารถเป็นทางออกในการแก้ปัญหาใหญ่ที่สำคัญของชุมชนเมืองเชียงใหม่ที่สำคัญคือ ปัญหาการจราจรติดขัดและปัญหามลภาวะ นอกจากนั้น ความสำคัญของจักรยานยังเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้หลายประการ ได้แก่ การขี่จักรยานออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ การเดินทางระยะใกล้ที่ประหยัดทั้งด้านพลังงานและเศรษฐกิจ มีความคล่องตัว รวดเร็ว โดยเฉพาะในเขตเมืองที่มีการจราจรหนาแน่นและมีพื้นที่ไม่กว้างขวางเกินไป สะดวกต่อการหาที่จอด และจักรยานเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นกับเยาวชนและผู้ใช้จักรยาน ให้เห็นถึงการเคารพสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล การไม่ก่อให้เกิดมลภาวะ รบกวน และทำลายสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ องค์ความรู้ดังกล่าวจึงถือเป็นพลังทางความรู้ที่ผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มผู้ใช้จักรยานขึ้น

ด้วยพลังความรู้ดังกล่าวที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนเมือง ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของผู้ที่มีความตระหนัก และต้องการแก้ไขปัญหการจราจรและมลภาวะคือ พ.ต.ท. อนุ เนินหาด โดยดำเนินการประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ การเชิญชวนด้วยตนเองให้มีการรวมกลุ่มผู้ใช้จักรยานขึ้น เนื่องจาก พ.ต.ท. อนุ เป็นสารวัตรงานจราจร จึงมีศักยภาพในการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นพลังการจัดการและพลังแห่งธรรมที่ผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มผู้ใช้จักรยานขึ้น ตรงกับ อคิน รพีพัฒน์ (2527, 113) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญที่ทำให้โครงการประสบความสำเร็จสองประการคือ การมีผู้นำที่ชาวบ้านรักใคร่นับถือและไว้วางใจอยู่แล้ว และการมีผู้นำที่สามารถเข้าใจปัญหาของประชาชน และวางโครงการหรือเลือกโครงการที่รัฐบาลมีอยู่ได้ตรงตามความต้องการและความจำเป็นของชาวบ้าน

2) การพัวพันร่วม จากการเจรจาตกลงกันและการดำเนินการดังกล่าว ทำให้เกิดการรวมตัวขึ้นที่ลานอเนกประสงค์ ช่วงประตู่ท่าแพในเช้าวันอาทิตย์ ทำการจีจรรย์านรณรงค์รอบคูเมืองเรื่อยมา มีการเชิญชวนตำรวจจราจรให้มาช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกแก่ผู้เข้าร่วมรณรงค์ ทำให้ประชาชนให้ความสนใจ และไว้วางใจในเรื่องความปลอดภัย ประกอบกับความสุภาพอ่อนโยนของ พ.ต.ท. อนุ ซึ่งแตกต่างจากนายตำรวจทั่วไป เป็นที่พอใจของผู้เข้าร่วมและส่งบุตรหลานเข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก

การดำเนินการร่วมกัน มีการประชุม พูดคุย ตกลงร่วมกันอย่างเป็นธรรมชาติขณะทำกิจกรรมร่วมกันตลอดเวลา เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการวิเคราะห์ถึงปัญหาที่มีความเข้าใจปัญหาที่ถูกต้องและมีความเข้าใจร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพ เพื่อแสวงหาทางเลือกเพื่อทำกิจกรรมโดยการระดมความคิดเพื่อเลือกทำกิจกรรมก่อนหลังให้เหมาะสมกับความสามารถของชุมชน เป็นการพัวพันร่วมกันและร้อยรัดความสัมพันธ์จากการได้ปฏิบัติร่วมกัน การรับสมาชิกโดยไม่กำหนดกฎเกณฑ์ ทำให้เกิดความหลากหลายของสมาชิกทั้งในด้านเพศ วัย การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนเชื้อชาติ ศาสนา นำมาซึ่งความหลากหลายในองค์ความรู้ที่มากับความสามารถ ความเชี่ยวชาญ การงานอาชีพของสมาชิก เป็นความหลากหลายที่มีปฏิสัมพันธ์กันด้วยจักรยานเป็นตัวเชื่อมทางด้านเนื้อหา และมีผู้เข้าร่วมนั้น ๆ เป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคน

3) ผลผลิตที่มีใช้ร่วมกัน จากการดำเนินงานร่วมกันของสมาชิกในชมรม เกิดการเรียนรู้และสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ขึ้นในชมรมทั้งที่ปรากฏเป็นรูปธรรมและฝังลึกในจิตใจของสมาชิกในลักษณะนามธรรมสามารถสรุปได้ดังนี้

ผลผลิตที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ การสร้างตราสัญลักษณ์ชมรมเพื่อแสดงถึงความเป็นชมรม ได้แก่ เสื้อและหมวกที่ช่วยทำให้ผู้พบเห็นสามารถเข้าใจได้ทันทีว่าเป็นกลุ่มผู้ใช้จักรยานของชมรมจักรยานวันอาทิตย์ ทั้งยังเป็นประโยชน์ในเรื่องของความปลอดภัยจากสปีชียาวตองอ่อนบนเสื้อและหมวกสามารถมองเห็นได้ชัดเจนทั้งกลางวันและกลางคืน อีกทั้งหมวกยังช่วยลดความรุนแรงจากอุบัติเหตุได้ด้วย การมีแบบแผนในการจีจรรย์านของชมรม เป็นการจัดระเบียบทางสังคมที่สมาชิกทุกคนจะเข้าใจหน้าที่และบทบาทของตน เมื่อถึงเวลาจะต้องเคลื่อนย้ายตัวเพื่อรณรงค์ให้เป็นที่ปรากฏต่อชาวเชียงใหม่ มีช่องทางจักรยานเกิดขึ้นจากการผลักดันของชมรมและความร่วมมือของภาคีที่เกี่ยวข้อง ชมรมจักรยานวันอาทิตย์ยังเป็นแม่แบบของชมรมจักรยานในจังหวัดต่าง ๆ และกลายเป็นเครือข่ายผู้ใช้จักรยานขึ้น มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประสานงานกันเพื่ออำนวยความสะดวกซึ่งกันและกัน และการดำเนินการของชมรมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ใช้จักรยานยนต์ เห็นได้จากจำนวนผู้ใช้จักรยานบนถนน โดยเฉพาะในเขตเมืองมากขึ้น ผู้ใช้จักรยานยนต์เริ่มเข้าใจผลดีของการใช้จักรยานและเพิ่มความระมัดระวังแก่ผู้ใช้จักรยานเพิ่มขึ้น

ส่วนผลึกที่เป็นนามธรรม ได้แก่ การสร้างภาพลักษณ์ของจักรยานจากเดิม จักรยานเป็นพาหนะของผู้ต่ำต้อย ของคนมีฐานะยากจนเปลี่ยนเป็นพาหนะของผู้มีความเสียสละต่อส่วนรวม การเจริญเติบโตของธุรกิจจักรยานมีส่วนทำให้ภาพลักษณ์ของจักรยานเปลี่ยนไปเช่นกัน เนื่องจากจักรยานที่มีขายในปัจจุบันมีคุณภาพสูงขึ้น และมีราคาแพงขึ้นถึงคันละหลายหมื่นถึงหลายแสนบาท ผลที่เกิดจากการปฏิบัติร่วมกันของชมรมอีกประการคือ การพัฒนาอัตลักษณ์ของการเป็นสมาชิกชมรม จากการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับจักรยานระหว่างผู้เชี่ยวชาญสู่สมาชิกใหม่ และได้พัฒนาขึ้นกลายเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนผู้ใช้จักรยานที่มีลักษณะร่วมกันคือเป็นผู้มีความเสียสละ โอบอ้อมอารี มีคุณธรรมในจิตใจ รู้จักดูแลสุขภาพร่างกายของตนตลอดจนมีความตระหนักต่อการร่วมกันแก้ไขปัญหาของเมืองเชียงใหม่

1.2 การร้อยรัดความสัมพันธ์ของชมรม แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะคือ (1) กระบวนการร้อยรัดของชมรม และ (2) มติการกระทำร่วมกัน สรุปได้ดังนี้

1) กระบวนการร้อยรัดของชมรม

การร้อยรัดความสัมพันธ์ของชมรมเข้าด้วยกันเป็นกระบวนการร้อยรัด โดยผ่านสองสิ่งโดยผ่านเนื้อหาความรู้และผ่านคนเป็นตัวเชื่อม

การร้อยรัดความสัมพันธ์โดยเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับจักรยาน จักรยานเป็นวัตถุที่เชื่อมกับมิติต่าง ๆ ในชมรม เช่น จักรยานเป็นวัตถุที่ใช้ร่วมกันระหว่างการออกกำลังกายกับการรักษาสิ่งแวดล้อม ถือว่าจักรยานมีความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมในการไม่ก่อให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกันจักรยานก็มีมิติในการออกกำลังกายเพื่อสร้างเสริมสุขภาพร่างกายให้แก่ผู้ขี่เองให้มีความแข็งแรงต่อกล้ามเนื้อ ข้อต่อ ระบบไหลเวียนโลหิต กล้ามเนื้อหัวใจและปอดได้ทำงาน รวมถึงการเสริมสร้างสุขภาพจิตจากการได้ผ่อนคลาย และการมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกที่ร่วมขี่จักรยานด้วยกัน จักรยานจึงเป็นส่วนหนึ่งของการเดินทางท่องเที่ยว เนื่องจากจักรยานเป็นพาหนะที่สามารถนำพาผู้ขี่จักรยานเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ จักรยานไม่รบกวนและทำลายสภาพแวดล้อมแต่อย่างใด จักรยานจึงช่วยสร้างจิตสำนึกและคุณธรรม การเคารพสิทธิของผู้อื่นด้วย และการเดินทางด้วยจักรยานเป็นการเดินทางที่มีประสิทธิภาพโดยเฉพาะในเขตตัวเมืองที่มีขอบเขตไม่กว้างจนเกินไป จักรยานมีความคล่องตัวสูง ใช้พื้นที่ในการจราจรน้อยกว่าเมื่อเทียบกับรถยนต์และสะดวกต่อการหาที่จอด อีกทั้งยังมีมิติของการประหยัดพลังงานเชื้อเพลิงเพราะจักรยานไม่ต้องใช้เชื้อเพลิงใด ๆ ในการขับเคลื่อน จากความสัมพันธ์ดังกล่าว จักรยานจึงมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงสอดคล้องประสานในมิติต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างลงตัว

ส่วนการร้อยรัดความสัมพันธ์โดยผ่านคนเป็นตัวเชื่อม เกิดจากสมาชิกที่เข้าร่วมในทั้งสองชุมชนการปฏิบัติคือ ด้านหนึ่งเป็นงานประจำโดยอาชีพ เช่น ตำรวจจราจร แพทย์

พยาบาล พ่อค้าจักรยาน นักวิชาการสาขาสิ่งแวดล้อม สาธารณะสุข การท่องเที่ยว นักโบราณคดี หรือนักธุรกิจ ฯลฯ รวมถึงความถนัดของแต่ละบุคคล อีกด้านหนึ่งคือคนในสายอาชีพและความถนัดดังกล่าวได้เข้าร่วมกิจกรรมการขี่จักรยานกับชมรม ซึ่งการรื้อยรัดความหลากหลายเกิดจากการเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมของชมรมจักรยานวันอาทิตย์ร่วมกัน การปฏิบัติร่วมกันไม่จำกัดอยู่ในหมู่สมาชิกเท่านั้น ยังแผ่ขยายออกไปเป็นวงกว้างสู่ร้านจักรยานต่าง ๆ ในเมืองซึ่งเป็นสิ่งที่สนับสนุนการใช้จักรยานของสมาชิกในด้านการบริการจำหน่ายจักรยานและอุปกรณ์ การซ่อมบำรุง การดูแลรักษาจักรยาน ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมกับองค์กรภายนอกทั้งที่เป็นเครือข่ายจักรยาน องค์กรพันธมิตรทั้งภาครัฐและเอกชน

1) มิติของการรื้อยรัด

มิติของการรื้อยรัดแบ่งเป็นสองมิติที่สำคัญคือ มิติของการเข้าร่วมและมิติของการสร้างรูปธรรมในการเข้าร่วม สามารถสรุปได้ดังนี้

มิติของการเข้าร่วม

มิติของการเข้าร่วมเกิดจากการมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมของสมาชิก สามารถแบ่งได้ 3 ลักษณะคือ (1) การรื้อยรัดความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชมรม เกิดจากสมาชิกได้ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันเป็นประจำจนเกิดความสนิทสนมกันมากขึ้น มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อสมาชิกคนใดประสบปัญหาระหว่างทางไปทัศนศึกษา การร่วมจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น การจัดงานปีใหม่ งานครบรอบการก่อตั้งของชมรม กิจกรรมขี่จักรยานขึ้นดอยสุเทพ เป็นต้น ความต้องการการยอมรับ มีส่วนร่วมในชมรมใน ต้องการมีชื่อลงในข่าวสังคมชมรม และจากการช่วยเหลือกันเมื่อสมาชิกคนใดเกิดความทุกข์ยากเดือดร้อน เช่น ไฟไหม้บ้าน สมาชิกในครอบครัวหรือญาติพี่น้องเสียชีวิต ผู้นำชุมชนเป็นปัจจัยที่มีส่วนในการรื้อยรัดสมาชิกในชมรมเช่นกัน (2) การรื้อยรัดระหว่างสมาชิกกับร้านจักรยาน เริ่มตั้งแต่การหาซื้อจักรยาน การให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับจักรยาน การดูแลรักษา การซ่อมบำรุง วิธีการขี่จักรยานที่ถูกต้อง การติดต่อร้านจักรยานเพื่อต้องการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงจักรยานให้มีคุณภาพดีขึ้น หรือต้องการพบปะพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องจักรยาน การแข่งขัน การท่องเที่ยว การแลกเปลี่ยนทัศนคติ ความรู้และประสบการณ์ ตลอดจนการขี่จักรยานไปท่องเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ ร่วมกันระหว่างเจ้าของร้านกับสมาชิกชมรม และ (3) การรื้อยรัดระหว่างชมรมกับหน่วยงานภายนอก เป็นการรื้อยรัดความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกัน ต่างฝ่ายต่างได้รับผลประโยชน์ หน่วยงานภายนอกที่ติดต่อกับชมรมมี 2 ประเภท ได้แก่ องค์กรที่มีลักษณะเป็นเครือข่ายชมรมจักรยาน การมีปฏิสัมพันธ์กันมีลักษณะการประสานงานเพื่ออำนวยความสะดวกในเรื่องการท่องเที่ยว การขี่จักรยานชมรมในวาระต่าง ๆ ร่วมกัน และองค์กรพันธมิตรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน การประสานงานเป็นลักษณะพึ่งพาอาศัยกัน ต่างฝ่ายต่างได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

มิติการสร้างรูปธรรมของการเข้าร่วม

มิติการสร้างรูปธรรมของการเข้าร่วม เป็นผลผลิตที่เกิดจากการเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมของชมรม ได้แก่ การขี่จักรยานอย่างเป็นระเบียบแบบแผน การมีจุดเน้นร่วมกันในการขี่จักรยานเพื่อรณรงค์ให้ชาวเชียงใหม่หันมาใช้จักรยานในการเดินทางเพื่อลดปัญหาการจราจรและมลภาวะ มีเอกสารของชมรมเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ต่าง ๆ ของชมรมให้สมาชิก ผู้ที่สนใจทั่วไปได้รับทราบ และมีการสร้างภาพแห่งอนาคตในรูปของแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับการจราจรในเชียงใหม่และการใช้จักรยานเป็นส่วนหนึ่งของการจราจรในเชียงใหม่ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของชมรม และเป็นแรงจูงใจผลักดันให้กับสมาชิกในชมรมในการร่วมรณรงค์

1.3 อัตลักษณ์ของสมาชิกชมรม

1) การสร้างอัตลักษณ์ของสมาชิกชมรม

การสร้างอัตลักษณ์หรือการพัฒนาตัวตนในการเข้าเป็นสมาชิกชมรม เกิดจากการเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมกับชมรมการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ ระหว่างสมาชิกที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญสู่สมาชิกใหม่ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสมาชิกใหม่คือ มีความรู้ ความเข้าใจถึงคุณค่าของจักรยานมากขึ้นทั้งในเรื่องของการสร้างเสริมสุขภาพร่างกายและจิตใจ มีการแต่งกายที่ทะมัดทะแมงขึ้น ใส่หมวกกันน็อคสำหรับจักรยาน และรู้จักดูแลจักรยานให้มีสภาพดีอยู่ตลอดเวลาเพื่อความปลอดภัยในการขับขี่ การเลือกใช้จักรยานที่มีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการใช้งานในการเดินทางไกลและการออกกำลังกาย เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการใช้จักรยานจากเดิมเพื่อการเดินทางในระยะสั้น เป็นการขี่จักรยานเพื่อการออกกำลังกายและการนันทนาการ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และเกิดคุณธรรมขึ้นในจิตใจ มีจิตสำนึกในการช่วยรักษาสมบัติของส่วนรวม การไม่ทำลายสภาพแวดล้อม และการเคารพสิทธิส่วนบุคคล สมาชิกมองเห็นปัญหาของเมืองเชียงใหม่มากขึ้น การสร้างอัตลักษณ์จึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชมรม ความเป็นชุมชนผู้ใช้จักรยานที่มีความหลากหลายและมีการปฏิบัติร่วมกัน และลักษณะเฉพาะตัวของผู้ใช้จักรยาน

2) ความสามารถในการต่อรอง

ความสามารถในการต่อรองของชมรมจักรยาน เช่น กรณีของประธานชมรมที่มีการแต่งกายโดยใส่เสื้อยืดมีปกแขนยาวของชมรม สวมหมวกปีกกว้างแทนหมวกจักรยานและสวมใส่กางเกงขาสั้นธรรมดาแทนกางเกงจักรยานที่มีความนุ่มสบายกว่า เป็นการแสดงนัยสำคัญต่อการประหยัคเชิงความหมาย ทำให้ผู้พบเห็นสามารถเข้าใจได้ทันทีว่า ผู้ที่แต่งตัวลักษณะนี้ เป็นผู้ที่ขี่จักรยานเป็นประจำซึ่งดูจากท่าทางที่ทะมัดทะแมง แต่ไม่ใช่ นักจักรยานเสือภูเขาเนื่องจากไม่ได้สวมใส่เสื้อผ้า อุปกรณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นนักจักรยานเสือภูเขา ได้แก่ หมวก กางเกง เสื้อ ถุงมือ และรองเท้าสำหรับจักรยาน การแต่งกายลักษณะดังกล่าวมีประโยชน์ในการบ่งบอกให้ผู้ที่ขี่จักรยาน

ธรรมดาทั่วไปและชาวเชียงใหม่ทั่วไปมาร่วมการณรงค์กับชมรม และไม่เกิดความรู้สึกแปลกแยกกับสมาชิกส่วนหนึ่งที่ขี่จักรยานเสือภูเขาที่แต่งกายด้วยชุดจักรยาน ในทางตรงข้ามถ้า นายนิรันดร์ใช้วิธีอธิบายด้วยวาจาเพียงอย่างเดียว แต่การแต่งกายไม่บ่งบอกถึงแนวคิดดังกล่าวจะไม่สามารถทำให้ผู้พบเห็นสามารถเข้าใจได้โดยง่าย เช่นเดียวกับการณรงค์รอบคูเมืองของชมรมเป็นประหยัดเชิงความหมาย และเป็นการตอรองให้ชาวเมืองเชียงใหม่มาร่วมขี่จักรยานณรงค์โดยไม่ต้องใช้การบอกกล่าวด้วยวาจา จากการตอรองดังกล่าวทำให้ผู้ขี่จักรยานบนถนนเพิ่มมากขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นกระแสที่จักรยานกำลังได้รับความนิยมมากขึ้นทั้งการขี่จักรยานเพื่อการแข่งขัน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติและ การออกกำลังกาย เมื่อมีผู้ขี่จักรยานมากขึ้น การตอรองในระดับนโยบายสาธารณะและการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการขี่จักรยานได้โดยปลอดภัยได้มากขึ้น เป็นผลดีต่อผู้ขี่จักรยานและชาวเมืองเชียงใหม่ที่ต้องการขี่จักรยาน ภาวะสุขภาพชาวเมืองจะดีขึ้นจากการได้ขี่จักรยานออกกำลังกาย การท่องเที่ยวด้วยจักรยาน การใช้จักรยานเพื่อการเดินทางในระยะใกล้ เป็นการลดปัญหาการจราจร ปัญหามลภาวะที่ช่วยสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดีและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ศักยภาพของชมรมในการเป็นภาคีส่งเสริมสุขภาพ

จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ได้แสดงไว้ในบทที่ 4 ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลศักยภาพของชมรมในฐานะเป็นภาคีส่งเสริมสุขภาพ โดยใช้กลยุทธ์การส่งเสริมสุขภาพตามกฎบัตรออกตาวา ดังนี้

2.1 การสร้างนโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพ

จากการรวมตัวของผู้ที่นิยมการขี่จักรยานจนเกิดเป็นชมรม และมีการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน เป็นกลไกสำคัญในการผลักดันให้เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) จากเดิมถนนเป็นที่สำหรับให้รถยนต์และจักรยานยนต์ใช้ในการเดินทาง มาสู่การเดินทางในเมืองด้วยจักรยานเมื่อต้องการการเดินทางในระยะสั้นร่วมกับยานยนต์ เป็นการลดปัญหาการจราจรติดขัดและปัญหามลภาวะที่ถูกต้องทาง มีความยั่งยืนและส่งผลให้จังหวัดเชียงใหม่มีนโยบายสาธารณะที่เอื้อให้ผู้ขี่จักรยานมากขึ้น สามารถใช้จักรยานในการเดินทางได้สะดวกและปลอดภัยขึ้น โดยประกาศ “ขอความร่วมมือในการสัญจรอย่างระมัดระวังต่อผู้ใช้จักรยานเป็นกรณีพิเศษ” ประกาศวันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2541 หลังจากนั้นได้มีการเปิดใช้ทางจักรยานอย่างเป็นทางการโดยนายประวิทย์ สีห์โสภณ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ในวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2541 ประกาศ และต่อมาผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ ได้ประกาศ “การกำหนดช่องทางเดินรถจักรยานบนถนนบางสายในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่” ขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2543 นโยบายดังกล่าวส่งผลให้

ผู้ใช้งานยนต์ในเขตเมืองเชียงใหม่ให้ความระมัดระวังผู้ใช้จักรยาน และส่งผลให้ประชาชนทั่วไปนำจักรยานมาใช้บนถนนสายต่าง ๆ ในเขตตัวเมืองเพิ่มขึ้น ส่วนหนึ่งเกิดจากกระแสความนิยมการขี่จักรยานเสือภูเขาในประเทศไทย ทำให้จังหวัดเชียงใหม่และหลายจังหวัดในประเทศไทยมีผู้ใช้จักรยานมากขึ้นโดยเน้นวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยวพักผ่อน เพื่อการออกกำลังกาย และเพื่อนันทนาการ จากการศึกษาของลักขณา และคณะ (2542, หน้า 21) ที่ศึกษาการส่งเสริมสุขภาพขององค์กรประชาชน โดยศึกษาชมรมจักรยานเพื่อสุขภาพแห่งประเทศไทย พบว่ามีนโยบายสนับสนุนการใช้จักรยานเช่นกัน ได้แก่ การรณรงค์สร้างทางจักรยาน โดยการเผยแพร่ข่าวสารให้กับสาธารณชนโดยผ่านสื่อสารมวลชนต่าง ๆ และการจัดมือจักรยานรณรงค์ให้มีการสร้างเส้นทางจักรยานจนเกิดนโยบายสร้างทางจักรยานขึ้นในเมืองใหญ่ คือ กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่และนครปฐม

2.2 การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพ

การขี่จักรยานมีมิติในการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพและไม่ก่อให้เกิดมลภาวะ เนื่องจากจักรยานเป็นเทคโนโลยีที่สะอาดไม่มีการเผาไหม้ใด ๆ จึงไม่มีควันและก๊าซพิษ ไม่ก่อให้เกิดความร้อนจากการเผาไหม้ ไม่ต้องใช้น้ำมันหล่อลื่นเป็นจำนวนมาก ไม่เกิดเสียงดังในการขับเคลื่อน รวมทั้งมีกระบวนการผลิตที่ไม่ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมมากเหมือนยานยนต์ประเภทอื่น การขี่จักรยานจึงมีความสำคัญในการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพต่อผู้ที่อาศัยในเขตเมือง รวมทั้งการผลักดันให้เกิดนโยบายส่งเสริมการใช้จักรยานเพื่อการเดินทางในเขตเมืองของชมรม ส่งผลให้เกิดการสร้างทางจักรยานขึ้นบนถนนสายต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยการปักป้ายทางจักรยานและมีการตีเส้นทางจักรยานให้ผู้ใช้งานยนต์ทราบ เมื่อมีนโยบายส่งเสริมการการขี่จักรยานส่งผลให้ผู้ที่ใช้จักรยานในเขตตัวเมืองเชียงใหม่ มีความสะดวกและปลอดภัยมากขึ้น ผู้ใช้งานยนต์เริ่มเคยชินกับการใช้ถนนร่วมกับจักรยาน และให้ความระมัดระวังต่อจักรยานที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นบนถนน การส่งเสริมให้ผู้ขี่จักรยานในการเดินทางดังกล่าวยังส่งผลต่อการสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อให้ประชาชนหันมาขี่จักรยานมากขึ้น สร้างภาพลักษณ์ใหม่ของจักรยานทำให้เกิดการยอมรับในการใช้จักรยานเพิ่มขึ้น จากเดิมที่ผู้ใช้จักรยานเป็นผู้ด้อย เป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี เปลี่ยนเป็นผู้ที่มีความเสียสละต่อส่วนรวม เป็นทางเลือกของคนรุ่นใหม่ ทำให้พบเห็นผู้ใช้จักรยานเพื่อการเดินทางไปทำงานในตัวเมืองมากขึ้น มีการขี่จักรยานเพื่อการออกกำลังกายมากขึ้น พบเห็นได้โดยทั่วไปทั้งในสนามกีฬา สถานที่พักผ่อนหย่อนใจในตัวเมือง รวมทั้งมีผู้ใช้จักรยานขึ้นคอสู่เทพเป็นจำนวนมาก และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติเพิ่มขึ้น เมื่อผู้ใช้จักรยานมากขึ้นจะช่วยลดปัญหาในด้านต่าง ๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ปัญหาสิ่งแวดล้อมทางอากาศ ทางเสียง ลดปัญหาการจราจรติดขัด ทำให้การเดินทางสะดวกและรวดเร็วขึ้น จึงเป็นการส่งเสริมสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจและส่งเสริมให้ชาวเมืองเชียงใหม่มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น

2.3 การเสริมสร้างกิจกรรมชุมชนให้เข้มแข็ง

การร้อยรัดความสัมพันธ์จากการดำเนินงานของชมรมจักรยานวันอาทิตย์ที่เน้นการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันด้วยการขี่จักรยาน เป็นการสร้างความเข้มแข็งในชมรมด้านความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นขึ้น และสร้างสรรค์กิจกรรมที่มีประโยชน์อย่างสม่ำเสมอ ดังจะเห็นได้จากสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอจะมีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน การประสานความสัมพันธ์จากไม่เคยรู้จักกันมาก่อน เมื่อได้มาขี่จักรยานและทำกิจกรรมร่วมกัน ความสัมพันธ์ของสมาชิกได้เปลี่ยนมาเป็นเสมือนเครือญาติและความเป็นเพื่อนกัน ไม่ใช่คนแปลกหน้าอีกต่อไป และจากความหลากหลายของสมาชิกที่สนิทสนมกัน ได้สร้างสรรค์กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่าง ๆ ให้มีขอบเขตกว้างขวางออกไปและพัฒนากิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ มีการประชุมสรุปผลการดำเนินงานเพื่อให้การดำเนินงานเกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด เมื่อชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น การดำเนินกิจกรรมสู่สังคมภายนอกจึงเป็นที่ยอมรับและเกิดความเชื่อมั่นมากขึ้นในหน่วยงานต่าง ๆ จากการขอความร่วมมือจากชมรมให้เข้าร่วมกิจกรรม การรณรงค์ต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน บ่อยครั้ง เช่น การร่วมขบวนงาน ไม้ดอกไม้ประดับร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การเข้าร่วมขบวนแม่หญิงชีรดิถีทางจ้องในเทศกาลวันสงกรานต์ การร่วมขบวนและส่งกระทงเล็กเข้าประกวดในงานวันลอยกระทงเป็นประจำทุกปี หรือการเข้าร่วมขี่จักรยานรณรงค์เนื่องในวันงดสูบบุหรี่โลกกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น

การร้อยรัดความสัมพันธ์จากการดำเนินกิจกรรมที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของชมรมจักรยานวันอาทิตย์มีหลายกิจกรรม อาทิ การขี่จักรยานรณรงค์รอบคูเมือง เป็นกิจกรรมที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มก่อตั้งชมรม มีความเข้มแข็งและมีความสำคัญต่อการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ชาวเชียงใหม่หันมาขี่จักรยานกันมากขึ้น ส่วนกิจกรรมที่เป็นที่ชื่นชอบของบรรดาสมาชิกคือ กิจกรรมการท่องเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ โบราณสถาน วัด หอศิลป์ หรือสวนเกษตร ทุกกิจกรรมจะมีสมาชิกเข้าร่วม แสดงให้เห็นว่า สมาชิกชมรมนิยมการขี่จักรยานเพื่อการท่องเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ ทุกรูปแบบ อีกกิจกรรมที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของนักขี่จักรยานชาวเชียงใหม่คือการขี่จักรยานขึ้นดอยสุเทพประจำปีเพื่อการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ในวันอาทิตย์แรกของเดือนธันวาคมของทุกปี เป็นกิจกรรมที่รวบรวมสมาชิกทั้งเก่าและใหม่ในที่ต่าง ๆ ได้เป็นจำนวนมาก เนื่องจากสมาชิคนิยมขี่จักรยานขึ้นดอยสุเทพอยู่แล้ว จะเห็นได้ว่าทุกวันทั้งเช้าและเย็นจะมีคนขี่จักรยานขึ้นดอยสุเทพเป็นประจำโดยเฉพาะวันเสาร์และวันอาทิตย์ นอกจากกิจกรรมที่กล่าวมา ยังมีกิจกรรมที่แสดงถึงความเข้มแข็งของชมรมอีกหลายกิจกรรม เช่น การนัดพบปะสังสรรค์รับประทานอาหารร่วมกัน การขี่จักรยานไปทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา การร่วมเสวนากับหน่วยงานภายนอกที่จัดขึ้น ฯลฯ

2.4 การพัฒนาทักษะส่วนบุคคล

จากการดำเนินงานที่เน้นการปฏิบัติการชี้อจกรยานของชมรม เป็นการพัฒนาทักษะการออกกำลังกายด้วยการชี้อจกรยานเป็นหลัก การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอเป็นการสร้างเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ นอกจากนั้นสมาชิกยังได้เรียนรู้ทักษะอื่น ๆ จากความหลากหลายของสมาชิก โดยเฉพาะความหลากหลายในด้านเนื้อหาความรู้ภายในชมรม ซึ่งจะถูกถ่ายทอดจากผู้เชี่ยวชาญสู่สมาชิกใหม่ที่หมุนเวียนเข้ามาอย่างสม่ำเสมอ การพัฒนาทักษะส่วนบุคคลเป็นการพัฒนาอัตลักษณ์การเป็นสมาชิกของชมรม เช่น การแต่งกายของสมาชิกที่เปลี่ยนไปจากเดิม ช่วยให้ผู้ใช้ชี้อจกรยานมีความปลอดภัยมากขึ้น มีการสวมหมวกกันน็อก ใส่ถุงมือที่มีฟองน้ำรองที่ฝ่ามือเพื่อป้องกันการปวดชา สวมแว่นกันแดดกันรังสีอัลตราไวโอเลต สวมใส่เสื้อผ้าที่เบาบาง ระบายความร้อนได้ดีและมีสีสนที่สะดุดตา รวมทั้งการสวมใส่กางเกงสำหรับจักรยานโดยเฉพาะที่มีวัสดุรองกันกบช่วยป้องกันการกดทับและการเสียดสีจากการขี่เป็นเวลานาน มีการเปลี่ยนแปลงทักษะการชี้อจกรยานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น การตัดสินใจดีขึ้น รวมทั้งสามารถดูแลรักษาจักรยานให้อยู่ในสภาพดีเพื่อป้องกันอุบัติเหตุจากสภาพจักรยานที่ไม่สมบูรณ์ รวมทั้งมีทักษะการชี้อจกรยานที่ปลอดภัย ลดการเจ็บป่วยต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงภายในจิตใจของสมาชิก เป็นการพัฒนาทักษะส่วนบุคคลอีกประการหนึ่ง ดังที่สมาชิกเริ่มมีความตระหนักในปัญหาการจราจรและปัญหามลภาวะ มีทัศนคติที่ดีต่อการใช้จักรยาน ผู้ที่เข้ามาช่วยเหลืองาน เป็นคณะกรรมการที่มาด้วยความ เสียสละ มีความสมัครใจที่จะช่วยเหลืองานชมรมตามความถนัด ความสามารถและศักยภาพของตน

2.5 การปรับเปลี่ยนบริการเพื่อส่งเสริมสุขภาพ

การปรับเปลี่ยนบริการเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ เป็นการปรับเปลี่ยน(Reorientation) มุมมอง ทัศนคติ ของสมาชิกในเรื่องสุขภาพ จากเดิมที่มองสุขภาพเป็นเรื่องของการรักษามาสู่การป้องกันโดยการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอด้วยการชี้อจกรยาน และช่วยเปลี่ยนทัศนคติจากเดิมที่มองสถานพยาบาลเป็นที่รักษาเมื่อเกิดการเจ็บป่วย มาสู่ทัศนคติในการเข้ารับบริการเพื่อตรวจสอบสภาพร่างกาย เพื่อทราบถึงภาวะสุขภาพของตนเองแทน และมีทัศนคติว่าบุคคลใดที่ดูแลตัวเองอยู่เสมอ ออกกำลังกายเป็นประจำทุกวัน บุคคลนั้นจะได้รับสุขภาพดี มีร่างกายที่แข็งแรงเป็นสิ่งที่ตอบแทน สมาชิกชมรมเข้าใจมิติเรื่องของสุขภาพจากการปฏิบัติของตนเองเมื่อชี้อจกรยานเสร็จเมื่อไรจะรู้สึกโล่งสบาย ร่างกายสดชื่น มีสุขภาพจิตดีขึ้น การดำเนินงานของชมรมยังช่วยปรับเปลี่ยนบริการสุขภาพในทางส่งเสริมสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการชี้อจกรยาน มีชุมชนที่รักการชี้อจกรยานให้ได้มาพบปะกัน ผลักดันการสร้างทางจักรยานเพื่อให้ผู้ใช้จักรยานมีความปลอดภัยมากขึ้น อีกทั้งการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการชี้อจกรยาน เป็นการสร้างบริการที่สร้างเสริมสุขภาพเชิงรุกหรือเชิงป้องกัน ให้สมาชิกได้เข้ามาใช้บริการด้วยการมาปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับชมรม เพื่อไม่ให้เกิด

ความเจ็บป่วยจากความอ่อนแอของร่างกายและมีสุขภาพดีขึ้น ชมรมจึงเป็นสถานที่ปรับเปลี่ยนทัศนคติการเข้ารับบริการสุขภาพและเป็นที่ส่งเสริมสุขภาพสมาชิกให้มีความแข็งแรง แทนการรักษาในโรงพยาบาลเมื่อเกิดการเจ็บป่วยแก่สมาชิกไปแล้ว

สรุป

ปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็ง (Strength) ของชมรม

1. ชมรมจักรยานวันอาทิตย์เป็นองค์กรภาคประชาชนที่มีปรัชญา แนวคิดที่เอื้อต่อการเป็นภาคีส่งเสริมสุขภาพ มีความเป็นประชาคม (Civil Society) ที่เกิดจากการรวมตัวของผู้ที่มีความรักจักรยานและการขี่จักรยาน และเป็นองค์กรที่ไม่มุ่งหวังผลประโยชน์ตอบแทนสมาชิกส่วนใหญ่มีจิตใจดีงาม มีคุณธรรม และมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการแก้ไขปัญหาของเมืองเชียงใหม่
2. เป็นชุมชนการเรียนรู้ โดยชมรมเปิดโอกาสให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานทุกขั้นตอนอย่างเป็นธรรมชาติ สมาชิกมีความหลากหลาย และล้วนมีศักยภาพในการสร้างสรรค์กิจกรรม และการแลกเปลี่ยนความรู้ไม่เฉพาะเรื่องจักรยานเท่านั้น แต่มีการเรียนรู้จากความสามารถ ความถนัด ความเชี่ยวชาญตามอาชีพ หน้าที่ประจำของสมาชิกแต่ละคน สมาชิกมีความเป็นปึกแผ่น มีมิตรภาพที่ดี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน และมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชมรม และจากความหลากหลายของสมาชิกและมีสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จึงมีตัวตายตัวแทนในการดำเนินกิจกรรมอยู่ตลอดเวลา
3. มีแนวคิดและกิจกรรมของชมรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนการขี่จักรยาน เป็นสถานที่ส่งเสริมสุขภาพที่ชัดเจน แม้ชมรมได้ชูประเด็นเรื่องการแก้ปัญหามลพิษจราจรและลดมลภาวะ ซึ่งไม่ได้ชูประเด็นเรื่องการส่งเสริมสุขภาพโดยตรง แต่การดำเนินงานที่เน้นการขี่จักรยานเป็นการสร้างเสริมสุขภาพตัวผู้ขี่ให้มีสุขภาพดีทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม ที่เกิดจากการขี่จักรยานท่องเที่ยวเป็นประจำทุกวันอาทิตย์ และปลูกฝังการออกกำลังกายด้วยจักรยานทำให้สมาชิกส่วนใหญ่ขี่จักรยานออกกำลังกายเป็นประจำทุกวัน
4. มีลักษณะการดำเนินงานที่สอดคล้องกับกลยุทธ์การส่งเสริมสุขภาพตามกฎบัตรออกตราวทั้ง 5 ประการ และมีความสามารถในการติดต่อประสานงานกับเครือข่ายผู้ใช้จักรยานในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ ชมรมจักรยานวันอาทิตย์เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน จากการขอความร่วมมือในกิจกรรมการณรงค์ด้านต่าง ๆ การจัดกิจกรรมรณรงค์ในจังหวัดเชียงใหม่จึงมีขบวนจักรยานของชมรมจักรยานวันอาทิตย์ร่วมอยู่ด้วยเสมอ

จุดอ่อนหรือข้อจำกัด (Weakness) ของชมรม

1. เนื่องจากเป็นการรวมตัวตามธรรมชาติ สมาชิกต่างมีภาระหน้าที่ประจำ จึงมาร่วมกิจกรรมได้ไม่เต็มที่ ทำให้การดำเนินงานบางครั้งขาดความต่อเนื่อง

2. จากการได้รับการยอมรับจากสังคมและองค์กรภายนอกเป็นจำนวนมาก ทำให้มีองค์กรที่มุ่งหวังผลประโยชน์ต่าง ๆ มุ่งขอความร่วมมือและนำสิ่งของมาแจกจ่ายให้กับชมรมโดยเล็งเห็นว่าเป็นชมรมมีศักยภาพในการรวบรวมสมาชิกให้มาร่วมขบวนได้มาก ทั้งนี้ทางชมรมก็มีการพิจารณาร่วมกันก่อนจะตัดสินใจร่วมกิจกรรมกับองค์กรใด ๆ เพื่อให้การดำเนินงานของชมรมมีการดำเนินการถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3. ความเข้าใจในบทบาทและการส่งเสริมสุขภาพของสมาชิกมีน้อย แต่ชมรมมีศักยภาพในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ หากได้รับการส่งเสริมความรู้เรื่องการส่งเสริมสุขภาพอย่างจริงจังจะเป็นองค์กรภาคประชาชนที่มีศักยภาพในการดำเนินงานที่เป็นภาคีส่งเสริมสุขภาพอย่างแท้จริง

4. มีผู้นำกิจกรรม และคณะทำงานในชมรมน้อย ทำให้ขาดการดำเนินงานเชิงรุก กิจกรรมที่มีอยู่ไม่เป็นที่น่าสนใจต่อบุคคลภายนอกเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรมีการส่งเสริมความรู้เรื่องการส่งเสริมสุขภาพมากขึ้น เพื่อให้สมาชิกในชมรมมีความเข้าใจต่อการส่งเสริมสุขภาพมากขึ้น

2. จัดกิจกรรมที่เน้นส่งเสริมจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำกิจกรรมมากขึ้น เช่น การใช้กระบวนการกลุ่ม (Group Process), กระบวนการ AIC (Appreciation Influence Control), การสร้างอนาคตร่วมกัน F.S.C (Future Search Conference) หรือการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้จักรยานทุกฝ่าย และเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น การจัดทัศนศึกษาดูงานในชุมชนที่สมาชิกมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง

3. จัดกิจกรรมเชิงรุกมากขึ้นเพื่อดึงศักยภาพของสมาชิกที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ และสร้างสมาชิกใหม่เพิ่มขึ้นเพื่อเพิ่มศักยภาพ ความหลากหลายในองค์ความรู้ กิจกรรมและมีเครือข่ายพันธมิตรมากขึ้น

4. ชมรมเป็นตัวอย่างที่ดีขององค์กรภาคประชาชนในการส่งเสริมสุขภาพ แม้จะไม่ได้เริ่มต้นและชูประเด็นเรื่องสุขภาพและมีขนาดองค์กรไม่ใหญ่มาก แต่มีการดำเนินการตามเป้าหมายของชมรมที่นำไปสู่ประเด็นสุขภาพ

5. ชมรมสุขภาพในลักษณะเดียวกับชมรมจักรยานวันอาทิตย์มีอยู่แล้วมากมาย ซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันตามธรรมชาติด้วยความรักความชอบในสิ่งเดียวกันทำให้กลุ่มยึดเหนี่ยวกันได้ยาวนาน จึงควรให้ความสำคัญ ให้การสนับสนุน และสร้างเครือข่ายภาคีส่งเสริมสุขภาพจากชมรมเหล่านี้ขึ้น

การใช้ทฤษฎีชุมชนการปฏิบัติกับการศึกษากระบวนการรวมตัวของชมรม

การใช้กรอบทฤษฎีชุมชนการปฏิบัติในการศึกษากระบวนการรวมตัวของชมรม ทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้จากการศึกษาดังนี้

1. ผู้วิจัยได้เรียนรู้และเข้าใจปรากฏการณ์ในกระบวนการรวมตัวของชมรมจักรยานวันอาทิตย์ในมิติของการปฏิบัติร่วมกัน การร้อยรัดความสัมพันธ์ของชมรมที่เป็นการสร้างความเข้มแข็งของชมรม และอัตลักษณ์ของสมาชิกชมรม

2. ผู้วิจัยได้เรียนรู้และทำความเข้าใจในทฤษฎีชุมชนการปฏิบัติมากขึ้น จากการได้ลงมือศึกษาจริง และพบว่าสภาพของชมรมในความเป็นจริง มีความแตกต่างจากทฤษฎี ต้องใช้การประยุกต์และการตีความหมายเพื่ออธิบายให้เข้าใจได้ชัดเจนมากขึ้น

สรุป การใช้ทฤษฎีชุมชนการปฏิบัติมีความเหมาะสมในการใช้อธิบายชุมชนที่มีลักษณะการเรียนรู้จากการปฏิบัติ แต่ทั้งนี้ ผู้วิจัยต้องทำความเข้าใจในทฤษฎีให้ลึกซึ้ง และมีทฤษฎีอื่นเข้ามาร่วมศึกษาตามความเหมาะสมของลักษณะการวิจัยนั้น ๆ

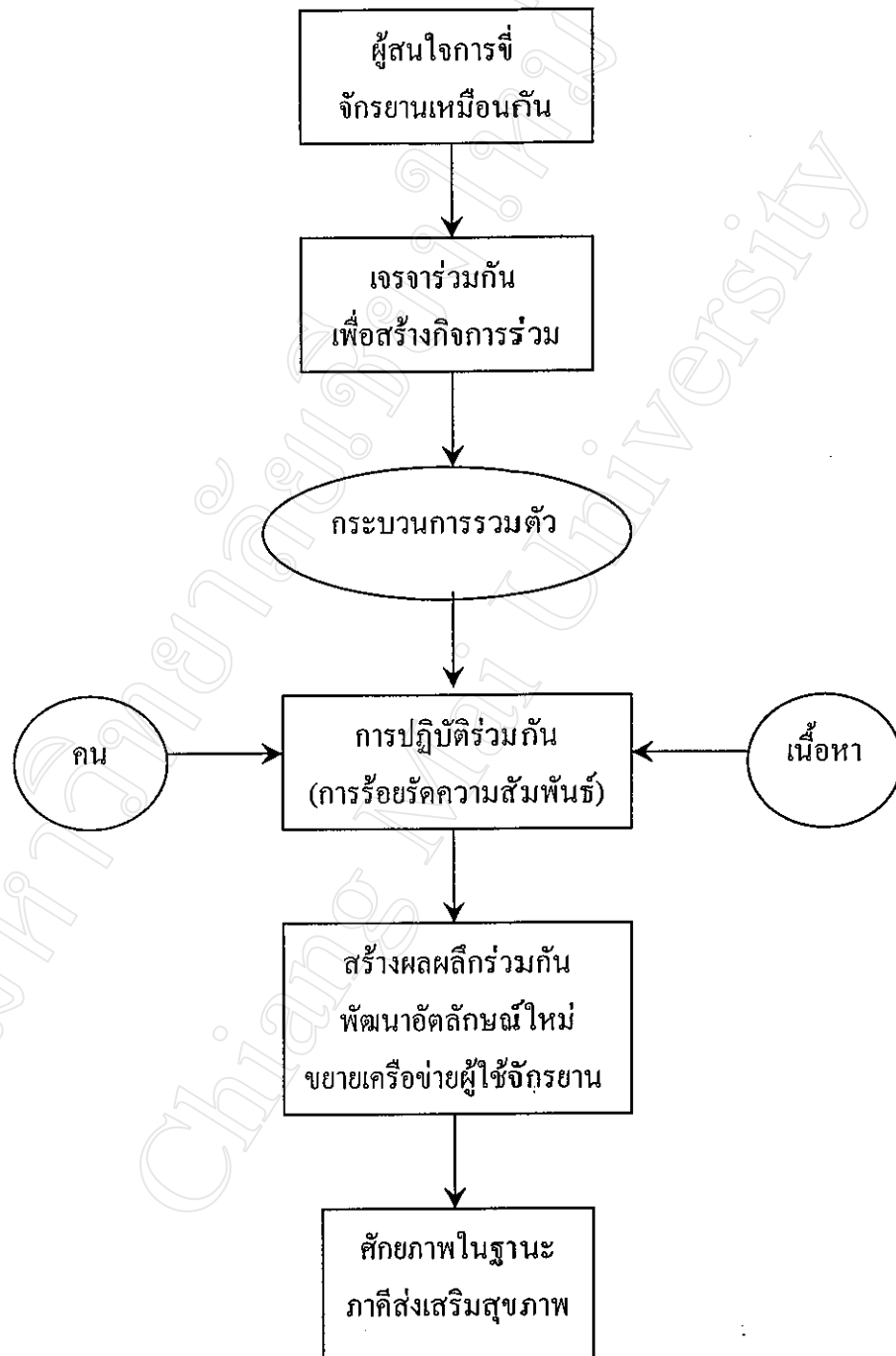
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การนำกรอบแนวคิดนี้ไปใช้ ควรจะทำความเข้าใจกรอบทฤษฎีให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง ก่อนจะทำการศึกษาเนื่องจากเป็นกรอบแนวคิดใหม่ และมีการใช้ภาษาที่ลึกซึ้ง สามารถเข้าใจได้ยาก

2. การอธิบายกระบวนการรวมตัวด้วยกรอบแนวคิดนี้ไม่สามารถอธิบายแบ่งเป็นขั้นตอนได้อย่างชัดเจน เนื่องจากการเกิดปรากฏการณ์นั้นมีปัจจัยที่หลากหลาย และมีความเหลื่อมล้ำ และซ้ำซ้อนกัน เช่น จากการศึกษาการรวมตัวโดยใช้มิติการปฏิบัติ ที่มีเนื้อหาที่ต้องศึกษาถึงกิจการร่วม การพัวพันร่วมกัน และผลผลิตร่วมกัน การอธิบายแบบแยกส่วนทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ยาก

3. เนื่องจากเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นการตีความจากปรากฏการณ์ ศักยภาพของผู้วิจัยเป็นสิ่งสำคัญในการศึกษา จึงควรมีการเตรียมตัวเป็นอย่างดี

4. ความเหลื่อมล้ำในการให้ความหมายของคำศัพท์ เช่น ระหว่างผลที่เกิดจากการดำเนินการของชมรมและผลผลิตที่เกิดจากการกระทำร่วมกันของสมาชิก ไม่สามารถอธิบายได้ชัดเจน จึงควรทำความเข้าใจและนิยามความหมายให้ชัดเจน

แผนภาพที่ 7 แสดงกระบวนการรวมตัวและการสร้างศักยภาพของชมรม